

ELHAGYOTT MEZEI LAK



Hajdanában, az ország keleti részén, az akkor Simohusza tartománynak nevezett vidéken élt Kacusiró. Itt éltek ősei is örök időktől fogva. Meglehetősen jómódúak voltak, lévén szántójuk és hatalmas rizsföldjeik. Sajnos, Kacusiró nem volt különösebben szorgalmas ember, apránként elveszítette a család földjeit, és övéit hamarosan szegénysorba jutatta.

Kacusiró egyre azon törte a fejét, hogyan állítsa helyre elveszett tekintélyét rokonai és ismerősei előtt, hogyan szerezhetné vissza az elherdált javakat. Éppen akkoriban járta a környéket egy Szaszebe Szódzsi nevű kereskedő, aki selymet szállított Asikagából Kjótóba. Kacusiró az ő révén számított szerencsét próbálni, s megkérte, vigye magával inasként a városba. Így aztán össze is barátkoztak; mindketten jó üzletet remélve, nagyobb tőkét szereztek, és el is indultak a városba.

Kacusiró nem élt egyedül, feltűnően szép, okos és értelmes asszony volt a felesége. Mijagi erősen ellenezte Kacusiró szándékát, többször is kérlelte, ne menjen a városba. De Kacusiró, természetével ellentétben, ebben a dologban különösen nyakasnak bizonyult. Nem tágított elhatározásától, olyannyira, hogy eladta a még maradt földeket is. Mijagi hát belenyugodott, s az indulás előtti napokban segített készülődésében. Egy alkalommal így szólt férjéhez:

— Látom, nem tehetek semmit, ami itt tartana. Csak egyetlen dolgot kérek hát: gondoldj örökké rám, éjjel és nappal, legyen eszedben, hogy magamra maradok, védtelen nő létemre. Nagyon nyugtalanít engem ez a vállalkozás! Lelkem már olyan, mint hegyek-völgyek üzött vadja... Igaz, bárhová vetne a sors, viszontlátjuk egymást, de az emberi élet olyan kiszámíthatatlan és bizonytalan! Igyekezz minelőbb visszatérni, hogy lelkem megnyugodhasson!

— Hát hogy is maradnék el sokáig! — tiltakozott Kacusiró. — Nem maraszthat engem semmi a városban, ahol olyan bizonytalan az élet, akár a vízen sodródó falevelé... Ahogy őszi dőn lehull a jávorfa levele, úgy fogok én is ide, hozzád visszahullni ősszel...

És Kacusiró hajnalban útra kelt barátjával nyugat felé.

Ez volt a Kjótoku korszak első nyara (1454); ekkoriban tört ki a háborúság az Asikaga sógunátus¹ egyik vezetője, Sigeudzi és az Ueszugik között. Sigeudzi elveszítette a harcot: martalékul hagyta ellenségeinek kamakurai székhelyét, és a Kazusza és Simohusza tartományban élő rokonaihoz menekült. Az ország keleti része lángtengerbe borult, mindenütt végigvonult a pusztítás. És ez a vész olyan sokáig tartott, hogy minden nemes és jó kihalt az emberek szívéből, nem maradt egyetlen emberséges vonásuk sem. Az öregek felmenekültek a legmagasabb hegyekbe, a fiataloknak hadba kellett vonulniuk. Egyik község a másik után égett le, parancsra ürültek ki a városok. A kelettől nyugatig vezető országútak népesek voltak: menekülő asszonyok és gyerekek lepték el az utakat. A sírás hangja északtól délig, mindent betöltött kétségbeesett, agyonfáradt és hajszott emberek jajszava.

Mijagi is gondolt már a menekülésre, csupán férje szava tartotta vissza, aki azt ígérte, hogy visszatér őszre, mint amilyen biztosan lehull a jávorfa levele. És eljött az ősz, el is múlt, de férje csak nem tért vissza. Bizonytalanságban remegő napok követték egymást. Szomorú szíve minden bánatát versbe öntötte:

¹ *Sógun*-i, afféle kormányzói hatalom, a császári hatalom mellett. A Japán történetében legtartósabb sógunátus csak később, a Tokugava családból való Jejaszu műveként jött létre 1603-ban.

*Kedves madaram,
Ószaka hírnöke, szállj —
Vidd őszi dalom:
Jávor elhullt, őszre jár —
S én egyedül zokogok...*

De hiába, verse nem hallatszott át a tartományokon... Kacusiró nem hallhatta meg.

A lét bizonytalansága, a rettenetes állapotok eldurvították az emberek legbensőbb érzéseit is. Aki csak látogató megfordult Mijaginál, az mind megpróbálkozott elcsábításával, de Mijagi hűséges és állhatatos maradt. Elküldte magától egyetlen szolgálólányát is, majd bezárkózott házába, s azon túl csak nagyon ritkán lépett ki.

Közben beköszöntött az újesztendő is, de a háborúskodásnak csak nem akart vége szakadni, inkább mintha erősödött volna a gyilkolás hulláma. A sógunátus új vezére Tó no Cunejorit, a Gundzsó vár kapitányát bizta meg az immár zendülővé lett Sigenari leverésével. De az ellenség keményen tartotta magát, sőt, még támadott is. Az ország keleti része a legszörnyűbb harcok mezejévé vált, mintegy nyolc tartomány égett. S mintha a nép nem elégelte volna még meg az egyre duzzadó vérfolyamatokat: megjelentek a kiéhezett kóbor lovagok, és ahol csak tudták, befészkeltek magukat egy-egy erődítménybe, bástyatoronyba.

Kacusiró sikerrel járt Kjótóban Szaszebe Szódzsival; sikerült eladniuk az összes selymet, hiszen a város akkoriban élte virágkorát. És sok volt, jaj, de sok a gazdag ember, aki pompáért, fényűzésért mit sem sajnált! Kacusiró zsebei megteltek, s már éppen hazatérésre gondolt, amikor Sigenari kamakurai várát megtámadta az ellenség, s a harcok fő vonala éppen Simohusza tartomány felé húzódott. Sokan óva intették Kacusirót, ne térjen vissza, várja meg a csaták végét. S már augusztus első napjai teltek; Kacusiró mind nyugtalanabban gondolt a hazatérésre. A távolság mennyire felnagyítja a híreket, s milyen rossz fényt vet rájuk! Kacusiró makacs volt; útnak indult, s már éppen Miszaka környékén tartott, Kiszó hegyénél, mikor, egy alkonyatkor, útonálló haramiák megtámadták és kirabolták. Az emberek irtózatos dolgokat meséltek neki Simohusza tartományáról. Már abban sem reménykedett, hogy felesége életben van, otthona ép maradt. Otthon? Csak maga a rettenes pokol lehet az az otthon. Visszafordult tehát, és elcsigázottan, kiraboltan Kjótó felé vette útját. Ómi tartományában járt már, amikor váratlanul magas láz kerítette hatalmába, és ágyba döntötte.

A falut Muszának hívták. Szerencséjére találkozott Kodama Kaheivel, aki kereskedő barátja feleségének rokona volt. Kodamák jómódú, szíves emberek voltak, örömmel

hívták házukba Kacusirót, s orvost is hozattak hozzá, Kacusiró állapota javult, s Kodamának házában még barátokat is szerzett. Szerette mindenki egyenes jelleméért, becsületességéért, s így vendéglátóival a legmeghitebb viszonyba került. Környezetével lassanként annyira megbarátkozott, hogy Őmit már második hazájának kezdte érezni. Közel volt Kjótóhoz, néha fel is ment a városba ügyesbajos dolgait intézni. Gyakran meglátogatta Szaszebe Szódzsit is. Hát így repült el fejelelt kerek hét esztendő.

Már a Kansó korszak második évét (1461) irták, amikor a Kjótó melletti Kavacsi tartományban kitört a háborúság, két Hatakejama között. Erősen fenyegette a várost is a pusztulás. Tavasz idején rengeteg ragályos betegség terjedt el, s annyi áldozatot szedett, hogy még az utcákat is fertőzött hullák borították. Az élve maradottak kétségbeesésükben a hajukat tépték, és átkozták a háborúskodókat. Voltak, akik már a város kihalásáról beszéltek. Pedig hogy virágzott egykor a város!

A pusztuló főváros láttán Kacusiró rég elhagyott otthonára, hitvesére gondolt. Hirtelen megjelent előtte az otthon képe romokban, szörnyű látomásban; bár csak szállongó, kószá hírekből állíthatta össze magának az otthoni táj képét. Szégyenkezni kezdett, hogy évekig jól érezte magát idegen földön, tulaj-

donképpen nem csinált semmi hasznosat, nem alkotott semmi maradandót. És — Mijagira gondolva — mérhetetlenül hűtlennek érezte magát.

Mielőtt még beköszöntött a Kansó korszak második évének nyara, egy esős napon Kacusiró elbúcsúzott vendéglátóitól. A nap már aláhanyatlott a hegyek mögé, és sötét esőfelhők tornyosultak az égen. Kacusiró mégis könnyű szívvel indult útnak, hiszen gyermekora jól ismert útjai voltak ezek az ösvények. Magába roskadtan rőtta, taposta a nyári mező dús fűvét; már észre sem vette útja mellett azokat a dolgokat, melyeknek valaha úgy örült, például a messzi tartományokban is híres hidat, amely most derékba törten csüngött a folyócska két partja között, hogy senki át nem mehetett rajta többé. S már fel sem tűnt neki, hogy az utakat nem lehet megkülönböztetni sem a szántóföldektől, sem a valaha oly termő kertektől. Eltűntek az út menti házak is; néhány egészen új házat látott, de ezeket idegen emberek lakták.

Amint otthona felé közeledett, azon töprengett, miről fogja majd felismerni háza romjait... S amikor felfedezte a hajdani fenyőt, mely őrt állt a háza mellett, megkönnyebbült; az ágak között átsütő hold fényében, és a csillagok ködében látta, hogy ágait villámok tépázták. Örömtől repeső szívvel rohant háza felé, miután megállapította, hogy az még a

régi. Fény szűrődik ki az ablakán! Attól tartott, talán már idegenek lakják a házat, s ezért mintegy zörgetésként, köhécselni kezdett az ajtó előtt.

— Ki jár künn? — hallatszott egy kemény hang a házból. Felismerte Mijagi hangját!

— Én vagyok, Kacusiró, a férjed, bocsáss be... — s alig bírta legyűrni megindultságát, meglepődését, izgalmat.

Felesége kijött, betessékelte a házba. Igen elvadultnak, ápolatlannak látszott az asszony. Hosszú, kócos haja a derekát csapkodta. Bámulta Kacusirót, és szótlánul sirva fakadt.

Kacusirót megdöbbenette az asszony rettenetes külseje, szóhoz sem jutott. Csak később, órák múlva nyugodott meg annyira, hogy elmondhatta a hét esztendő történetét, s azt is, miért nem volt ereje visszatérni.

Mijagi könnyek között kezdett beszélni:

— Már jóval ősz előtt, mire hazatérésed jelezted, megkezdődtek a rettenetes idők. Az emberek a hegyekbe menekültek, de voltak, akik a nyílt tengerre. Akikkel csak találkoztam, azokban mintha csak tigris és farkasszív dobogott volna, emberi szív helyett! Különféle csábításokkal próbálkoztak, de én hűséges maradtam hozzád; inkább élek utolsó göröngyként itt a földön, és halok meg gyöngyként, mint hitvány hamisgyöngyként élve, sárgöröngyként haljak! És a szenvedések egymást követték, és te csak nem jöttél...

Így múlt el a tél, köszöntött be a tavasz. Többször is gondoltam rá, hogy utánad megyek a fővárosba, megkereslek. De megtudtam, hogy a határsorompókon még férfiak sem juthatnak át, hogy is gondolhattam volna átjutásra én, gyenge asszony? Bezárkóztam, csak néha nyitottam ajtót, barátaim a békák és baglyok lettek. Micsoda öröm, hogy ennyi idő után, mikor már teljesen letettem minden reményről, mégis visszajöttél hozzám! Menynyire örülök, hogy szívós természetem van, s nem haltam bele a szenvedésekbe, hiszen akkor nem érhettem volna meg visszatérésed boldogító pillanatát...

Ha rajtuk múltott volna, talán örökké úgy maradnak együtt, beszélgetve, egymás mellett. De a fáradság erős parancsoló: Kacusiró ágyba dőlt. Az idő már nagyon későre járt.

A mennyezet egy részén bevilágítottak a csillagok, besütött a hold. Már régen beszakadhatott a tető... A hűvös éjszakai szél kedvére járhatott hát a szobában, de Kacusiró észre sem vette, olyan önfeledten aludt. Reggel arra ébredt, hogy keze valami tárgyat érint, mely furcsa, zörgő hangot ad. Majd észrevette, hogy arcára valami nedves, harmatszerű anyag tapad. Ijedten nyitotta fel szemét, s látta, hogy valójában nem is szobában alszik, hanem egy elvadult mező közepén: a hajnali sápadt holdfény megvilágítja

körülötte a lengő vadnövényeket, melyek a félig nyílt mennyezetig indáztak; a harmat és a hó nevelte ezeket. . . Levelükön a lehullott harmat és dér csillogott. Ruhája is nedves lett, s harmat lepte be a ház egyetlen épen maradt toloajtáját.

Hiába kereste feleségét. Azt hitte, együtt aludtak el; s lám, nincs sehol. Annyit megálapított, hogy nem tévedett az éjszaka: a ház valóban az ő hajdani háza volt, még a régi pajtára is ráismert. . . Nem tudta, mit gondoljon a Mijagival való beszélgetésről. Vajon egy róka változhatott át Mijagivá? Vagy pedig Mijagi szelleme jött el, hogy szót váltson vele? Arról most meggyőződhetett, hogy Mijagi halott, vele nem beszélgethetett az éjszaka. Bánatában egyre a régi verset ismételte:

*Hold fénye fürdet,
Az a tavasz már elmúlt,
Elillan a nyár —
Új színben ragyog minden,
Csak én vagyok oly fakó! . . .*

Amint zugról zugra körüljárta a házat, az egykori hálószoba közepén kis halmot pillantott meg. Irtózatos volt a gondolat, hogy innen szállhatott fel felesége szelleme. . . Könnyek között, mérhetetlen szeretettel pillantott a sirra, melynek egyik végén kis, föld-

be szúrt fatáblácskát vett észre, majd külön egy Naszuno vidékéről való papírt. A papírra kis verset róttak — rögtön felismerte felesége kézírását. Mijagi nem tüntetett fel időt, egyszerűen csak egy vers volt ott, örök bánatot kifejező:

*Még ver a szívem,
Remélni is tudok még.
Hiszen mindennap
Hittem eddig, hogy megtér
Messzi szeretőm, férjem.*

Kacusiró előtt már nem lehetett kétséges Mijagi halála. Ledőlt a sirra, és sokáig, sokáig zokogott, erőtlenül heverve.

A nap már magasan járt, majdnem a feje felett, amikor kiment, hogy teremtett lelket keressen, aki tudna valamit mondani felesége halálának körülményeiről. Belépett a legközelebbi házba, s bár nem ismerte az ott lakókat, a gazda mégis tétovázás nélkül felelt furcsa kérdésére:

— Teljesen önnel érzek, uram. Sajnos, én csak egy esztendeje lakom itt, s a ház, amely elbeszélése szerint bizonyosan az öné, mindig gazdáflanul állott. Akik most itt a környéken élnek, szintén nem mondhatnak semmit hitvese halálának körülményeiről, hiszen szintén új telepések, messzi földről idevándorolt emberek. De ha jól emlékszem, él itt

valahol a közelben egy öregember, akinek szokása a régi sírok látogatása. Talán ő mondhatna valami érdemlegeset...

— Köszönöm, uram, hogy ennyit is tudtomra adott. Talán megmondhatná, hol találok ezt az aggastyánt.

— Mintegy száz lépésnyire innen, a part irányába menve, talál egy kenderföldet. Az az ő földje. Ott majd megpillant egy kis kunyhót, ott lakik az öregember — felelte szolgálatkészen az idegen.

Amikor Kacusiró a kunyhó elé ért, egy hetven felé járó aggastyánt pillantott meg, aki rizsszalma-párnáján kuporgott.

— Ó, hogy késhetett ennyit az az ősz!... — szólalt meg az öregember. S Kacusiró boldogan fedezte fel, hogy az öreg nem más, mint régi ismerőse, Uruma. Kacusiró udvariasan köszöntötte, majd örömét fejezte ki, hogy ilyen magas kort ért meg, jó egészségben. Ismét elmondta történetét, miért nem jöhetett előbb haza, s elmondta azt is, mi történt vele az éjszaka. Megköszönte, hogy Uruma meglátogatta néhanapján Mijagi sírját...

— Miután ön a fővárosba ment — kezdte mondókáját Uruma —, nem sokkal később kitört a háború. Mindenki menekült innen, aki csak épkézláb ember volt, vagy katonának állt. Az egész környéken csak én és szegény hitvesem maradtunk. Egyformán él-

tünk abban az időben, erősen bereteszelt ajtók mögött, bár én is szívesen menekültem volna, csak beteg lábam tartott vissza... Mindig csodálattal gondoltam hitvesére, aki annyira keményen tudta magát tartani, még akkor is, amikor én, férfi létemre, már-már összerogytam a fenyegető pusztulás miatti félelmemben. Mondhatom, vele való találkozásom életem egyik legnagyobb élménye volt: megismerhettem a bátorságot. Nem élt soká szegény: a rá következő esztendő augusztusának tizedik napján meg is halt, utolsó órájában is az ön nevét suttogva. Engem is nagyon megviselt a halála. Kis sírhalmát magam hordtam össze, s hogy emlék maradjon tőle, sírjára tűztem utolsó hátrahagyott versét. Sajnos én nem tudok írni, nem tudtam hát a vers mellé oda jegyezni halála napját, s messze van innen a templom is... méltó gyászpompával sem tudtam eltemettetni. Én is azt hiszem, uram, az elmúlt éjszaka szelleme jelenhetett meg önnek. Szeretnék elmenni most a sírhoz, hogy ismét imádkozhassam a lelkéért...

Amikor elbeszélése végére ért, felállt, megörnyedt háta is mintha kiegyenesedett volna egy pillanatra, majd megragadta botját, s Kacusiróval együtt elindult a romos, elhagyatott mezei lak felé. Letérdeltek a sír mellé, s mindketten hangosan elsírták Mijagit. Egészen későig maradtak, s észre

sem vették, hogy átvirrasztották az éjszakát, miközben az aggastyán egy történetet mesélt.

— Élt ebben a községben régen, nagyon régen, olyan rég, hogy akkor tán még a nagyapám nagyapja sem élhetett még, egy Tekona nevezetű gyönyörű kislány. Szülei olyan szegények voltak, hogy örültek, ha durva vásznat csavarhattak szépséges testére. Haja is kuszált és rendetlen volt örökké; lábbelije nem volt, de az arcán olyan csodálatos mosoly ragyogott, mint a karéjában pompás virágot ringató telihold. Nem találták párját még a főváros csillogó-villogó asszonyai közöttsem, olyan tündökletes volt szépsége. S mikor annyi idős lett, hogy férjhez mehetett, meszsi tartományokból jöttek hivatalnokok, katonák és legények hosszú sorban, hogy megnézzék, a kezét megkérjék... De a kislánynak ez csak bánatot okozott; fájt neki, hogy olyan sokan hiába tették meg miatta az utat. Hogyan is tudott volna ennyi férfi közül csak egyet választani?!

Egy szép napon a tengerbe vetette magát, hogy életével fizessen a sok hiába megtett útért... Hát eddig a történet. Azt hiszem, valaki meg is énekelte hajdanán, s az édesanyámtól hallottam magam is, aki nagyon szerette Tekona történetét. Hitvesének szomorú sorsa bánatosságában nagyon hasonlít Tekona sorsához.

Az aggastyán magába roskadt, halkan sirni kezdett. Kacusiró most már kettős bánatot érzett; együtt gyászolta Tekonát is, hitvesét is... Vidéki ember volt, egyszerű ember, nem jártas a versírás mesterségében, és soha nem énekelte azelőtt. Most önkéntelenül felszakadt belőle egy vers sorai, telve bánatos szíve minden kínjával:

*Gyászban Tekonát
Elsiratom, s Mijagit,
A hitvesemet,
Zokogom: bánatom már
Örökre kettős lesz...*

Igaz, elég gyatra vers ez, de fogyatékosága is költőjének feldult lelkiállapotáról vall.